

Потрібно здійснювати аналіз усіх показників господарської діяльності підприємства з метою отримання можливості визначення резервів скорочення витрат торговельного підприємства. Постійний контроль над витратами підприємства дасть змогу за результатами кількох операційних періодів розробити найефективнішу методику управління поточними витратами для конкретного торговельного підприємства.

Література

1. **Положення** (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати", затверджене наказом МФУ від 31.12.99 р., № 318, зареєстрованим у МЮУ 19.01.2000 р., № 27/4248.
2. **Бланк И.А.** Торговий менеджмент. – 2-ге вид., [перероб. та доп.]. – К. : Вид-во "Ника-Центр", 2004. – 546 с.
3. **Ковальчук І.В.** Економіка підприємства : навч. посібн. / І.В. Ковальчук. – К. : Вид-во "Знання", 2008. – 679 с.
4. **Мазаракі А.А.** Економіка торговельного підприємства / А.А. Мазаракі, Л.О. Лігоненко, Н.М. Ушакова : підручник. – К. : Вид-во "Хрещатик", 1999 р. – 800 с.
5. **Недзянко А.О.** Витрати підприємства в системі економічного механізму управління підприємством / А.О. Недзянко, О.С. Аксьонова // Торгівля і ринок України : темат. зб. наук. праць з проблем торгівлі і громадського харчування. – Донецьк : Вид-во Дон ДУЕТ, 2001. – Т. 2, вип. 12. – С. 125-131.

Качмарык Я.Д., Гольонко М.П. Пути оптимизации расходов торгового предприятия

Рассмотрены понятия расходов и их место в торговле. Определены основные задачи оптимизации расходов и направления экономии состава расходов на примере Сарненского райпотребсоюза. Установлено, что снижение уровня расходов является источником роста прибыли, которая дает возможность развивать материально-техническую базу предприятий торговли и улучшать уровень обслуживания потребителей.

Kachmaryk Ya.D., Golionko M.P. Ways of optimization of charges of point-of-sale enterprise

In the article the concepts of charges and their place are considered in trade. Certainly basic tasks optimization of charges and directions of economy of composition of charges on the example of Sarny Region Consummate Union. Described that a decline of level of charges is the source of growth of income which enables to develop the material and technical base of trade enterprises and improve the level of maintenance of users.

УДК 336.748.12

*Доц. Л.Г. Квасній, канд. екон. наук – Дрогобицький ДПУ
ім. Івана Франка; ст. викл. О.Я. Щербан;
ст. викл. Л.Є. Узрин – НУ "Львівська політехніка"*

АНАЛІЗ ІНФЛЯЦІЙНИХ ОЧІКУВАНЬ В ЕКОНОМІЦІ

Розглянуто теоретичні засади і методологічні принципи, що лежать в основі світового досвіду зменшення інфляції. Доведено, що інфляційні очікування повинні бути дослідженими, щоб забезпечити підтримку національної економіки. Встановлено, що інфляційні очікування підтримують інфляцію. Дефіцитне зростання ринкової ціни в сукупності з песимізмом раціональних очікувань населення та бізнесу, невизначеністю кон'юнктури провокує зростання попиту в кількісному вимірі (чим дорожчий товар, тим більший попит).

Мета дослідження: 1) проаналізувати на основі статистичної та фактичної інформації реальну економічну ситуацію інфляційних очікувань в Україні; 2) сформулювати аргументовані пропозиції щодо регулювання інфляції.

Виклад основного матеріалу. Механізм дії на економіку інфляційних очікувань такий. Справа в тому, що люди, які потерпають від підвищення цін на товари та послуги впродовж довгого часу і втрачають надію на їх зниження, починають купувати товари понад свої поточні потреби. Одночасно вони вимагають підвищення номінальної заробітної плати і цим самим підштовхують поточний споживацький попит до розширення. Виробники встановлюють більш високі ціни на свою продукцію, очікуючи, що в скорому часі сировина, матеріали, комплектувальні вироби ще більш подорожчають. Очевидно, що розширення внаслідок інфляційних очікувань поточного попиту стимулює подальше зростання цін. Водночас скорочуються заощадження та зменшуються кредитні ресурси, що стримує зростання виробничих інвестицій, і як наслідок, пропозицію товарів та послуг. Економічна ситуація в цьому випадку характеризується повільним збільшенням сукупної пропозиції та швидким зростанням сукупного попиту. Результат цього – загальне підвищення цін [1, с. 43].

Таким чином, інфляційні очікування підтримують інфляцію. Дефіцитне зростання ринкової ціни в сукупності з песимізмом раціональних очікувань населення та бізнесу, невизначеністю кон'юнктури провокує зростання попиту в кількісному вимірі (чим дорожчий товар, тим більший попит). Нагнітання дефіцитного попиту робить невигідним стратегію постійного зростання обсягів виробництва. Підприємству вигідніше в очікуванні подальшого стрибка цін завчасно готуватись до незначного та епізодичного збільшення випуску.

В умовах інфляції найвагомішу роль починає відігравати реальна вартість речей, що купуються, яка не залишається стабільною, а змінюється в часі. Як наслідок, у ціну товару починають закладати трансакційні інфляційні витрати, що є альтернативою додатковим витратам на товар, що дорожчає внаслідок затримки купівлі. Таким чином, майбутні інфляційні очікування через механізм трансакційних витрат зумовлюють поточне підвищення цін, через що збільшення грошової маси може бути зовсім не причиною, а наслідком інфляції. Головними соціально-економічними наслідками інфляції є: перерозподіл доходів, прихована державна конфіскація грошей у населення через податки, прискорена матеріалізація грошей, спад реальної відсоткової ставки на капітал.

Окрім перерозподілу доходів, інфляція впливає на економіку через загальний обсяг виробництва. Такий вплив справляється на рівень обсягу виробництва загалом. Тут треба зауважити, що безпосереднього зв'язку між цінами і обсягом виробництва немає. Збільшення сукупного попиту підвищує і ціни, і обсяг виробництва. Проте потрясіння в пропозиції, переміщуючи вгору криву сукупної пропозиції, підвищують ціни і зменшують обсяг виробництва. Інфляційні очікування мають великий вплив на стан інфляційних процесів. Інфляційні очікування можуть посилити інфляцію, чи навпаки (що трапляється значно рідше) послабити інфляційні процеси.

Також інфляційні очікування спричиняють вплив на всі сфери економіки. Так, перспективи розвитку ринку довготермінових приватних облігацій значною мірою визначаються характером фінансової стабілізації економіки

та станом інфляційних очікувань. Справа в тому, що саме довготермінові облігації, діючи впродовж великого терміну, підлягають великому впливу з боку інфляційних очікувань. Залежно від цього змінюється ставка прибутку на такі облігації, що може не кращим чином позначитись на економічному стані. Інфляційні очікування спричиняють зміну відсоткових ставок. Довготермінові норми відсотка можуть знижуватись тільки, якщо відбувається зменшення інфляційних очікувань, що трапляється не часто. Скоріше, зараз можна спостерігати збільшення інфляційних очікувань.

Інформація про інфляційні очікування може використовуватись для обчислення зміни в часі відсоткових ставок. При інтерпретації часової залежності процентних ставок звичайно використовують гіпотези теорії чистих (незміщених) очікувань, теорії переваги ліквідності або теорії сегментації ринку. Теорія незміщених очікувань (*unbiased expectations theory*) або теорія чистих очікувань (*pure expectations theory*) передбачає рівність форвардної ставки середнім очікуванням спот-ставки за період, що розглядається.

На сучасному етапі однією з найбільших проблем економічно розвинених країн є інфляція. Не минуло це питання і Україну, де воно постає дуже гостро і потребує вирішення, особливо в умовах світової фінансової кризи. В економіці спостерігається зростання цін, відбувається знецінювання заощаджень, відтік капіталу в іноземні активи та нерухомість. Інфляція негативно впливає на темпи економічного зростання, її високий рівень робить неможливим довготермінове планування. Тому уряд кожної з країн намагається зупинити або сповільнити темпи інфляції, застосовуючи при цьому різні методи грошово-кредитної політики, одним з яких є інфляційне таргетування.

Інфляційне таргетування – це інструмент економічної політики держави, який дає змогу підвищити ефективність такої політики задля досягнення визначених цілей щодо низької і стабільної інфляції та прийнятних темпів економічного зростання. Цей інструмент не розглядається як панацея від високої інфляції, а обирається задля поліпшення якості економічної політики під час проведення необхідних реформ у фінансових, соціальних та економічних сферах. Серед основних характеристик, які сприяють ефективності інфляційного таргетування як механізму монетарної політики, варто зазначити, що цей режим передбачає більшу свободу й гнучкість дій Національного банку, забезпечує високий рівень довіри з боку населення до його політики. У випадку застосування проміжних цільових орієнтирів за обмінним курсом або у грошовій масі підприємства мають можливість проконтролювати їх виконання та, виходячи з цього, дійти висновку про поточний стан монетарної політики. Це дає змогу Національному банку стабілізувати інфляційні очікування, які здійснюють істотний вплив на результати монетарної політики [2, с. 2-8].

Загалом за підсумками 2008 р. індекс споживчих цін сягнув 122,3 %. Але, після перших п'яти місяців прискореного зростання цін, яке становило 114,6 % проти 101,9 % у 2007 р., за червень-грудень, відповідно до взятих зобов'язань, Уряд забезпечив зниження цінової динаміки і отримання ІСЦ на рівні 106,8 % проти 114,4 % у 2007 р. (рис.).

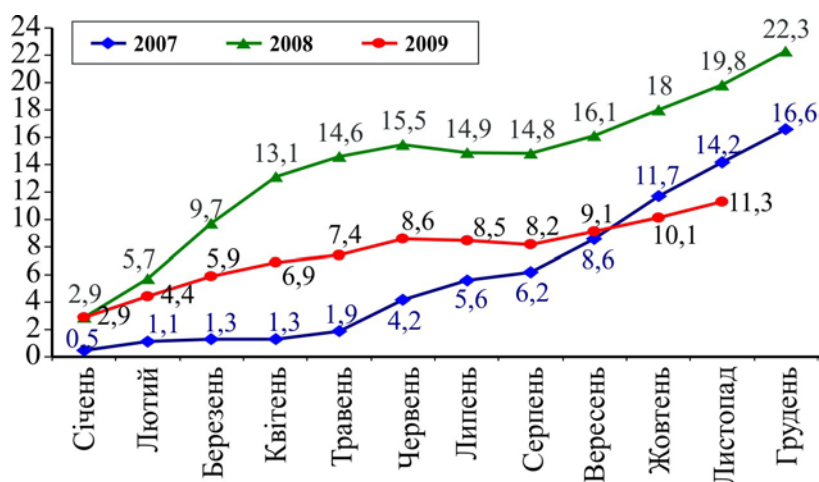

Рис. Зміна ІСЦ (до грудня попереднього року, %)

Загалом, інфляційні процеси у 2008-2009 рр., можна умовно поділити на 3 періоди:

- І період – січень-травень 2008 р. (ІСЦ – 114,6 %) характеризувався високими темпами інфляції, що стало інерційним продовженням тенденцій другої половини 2007 р. Інфляція витрат у цей період діяла в бік зростання: підвищились ціни на природний газ; відбулось скорочення виробництва у сільському господарстві та підвищення цін реалізації сільськогосподарської продукції; зростали ціни на світовому ринку нафти, підвищувались ціни виробників промислової продукції. Інфляція попиту також сприяла розвитку інфляційних процесів через підвищення рівня доходів населення, внаслідок зростання соціальних гарантій, а також подальше зростання споживчого кредитування.

Зважаючи на високий інфляційний тренд, на початку березня було прийнято План антиінфляційних заходів Уряду та НБУ, який поєднав коротко- і довготермінові заходи, що стимулювали розширення виробництва та стримували надмірне зростання попиту.

- II період – червень-серпень 2009 р. (ІСЦ – 100,2 %) інфляція почала уповільнюватись, а у липні-серпні, взагалі, було зафіксовано дефляцію, якої не спостерігали з квітня 2006 р.

Травнева ревальвація національної валюти (від 5,05 грн за долар США до 4,85 грн за долар США) на тлі профіциту зведеного бюджету через зменшення дії інфляції попиту вплинуло на істотне уповільнення зростання цін. Реалізація зазначених антиінфляційних заходів разом із високим врожаєм сформувала позитивні очікування та зниження цін. Поряд з цим, на зовнішньому ринку розпочалися процеси істотної корекції у бік зниження цін на нафту та на металопродукцію.

- III період – вересень-грудень 2008 р. (ІСЦ – 106,6 %) відбулось традиційне зростання цін на послуги освіти та житлово-комунальні. Проте вже у листопаді-грудні зростання ІСЦ забезпечили також непродовольчі товари за рахунок курсового фактора (ефект подорожчання через різке знецінення національної валюти), в той час як динаміка росту цін на продукти харчування залишалась низькою (101 % у грудні 2008 р. проти 103 % у грудні 2007 р.).

Водночас стримуванню інфляції сприяло звуження грошової пропозиції, обмеження кредитування населення; зниження цін на світовому ринку нафти; продовження тенденції зниження внутрішніх цін на пшеницю; реалізація антиінфляційних заходів [3, с. 8-9].

У 2009 р. на споживчому ринку сформувалася стійка низхідна цінова динаміка: якщо за перші чотири місяці через вплив значної девальвації національної грошової одиниці було сформовано більш ніж половину річного індексу (106,9 %), то у травні-грудні спостерігалось уповільнення інфляційної динаміки (105,1 %). Два літніх місяці 2009-го, як і 2008 р., були дефляційними, чого з 2004 р. не спостерігалось. А деякі місяці осіннього періоду продемонстрували кращі результати за останні 6-7 років.

Загалом нижча інфляційна динаміка у 2009 р. порівняно із попередніми роками пов'язана з реалізацією чіткої антикризової програми уряду завдяки застосуванню комплексу заходів щодо відновлення вітчизняного промислового виробництва та нарощування обсягів виробництва в сільському господарстві. Результативними виявилися і спільні антиінфляційні заходи Кабінету Міністрів та Національного банку, які поєднували постійний контроль за недопущенням необґрунтованого підвищення цін, зі стабілізацією протягом року ситуації на валютному та грошово-кредитному ринках.

Ці заходи дали змогу утримати цінову ситуацію на споживчому ринку під контролем, незважаючи на високі інфляційні очікування, сформовані під час кризи. Так, на уповільнення зростання цін на харчові продукти у 2009 р. до 10 % проти 24,5 % у 2008 р. та 24,7 % у 2007 р. вплинуло отримання другий рік поспіль рекордного врожаю зернових культур. Водночас розкручування продовольчої інфляції наприкінці 2007-го на початку 2008 р. було наслідком низьких результатів сільськогосподарської діяльності 2007 р.

Окремим чинником, який стабілізував цінову ситуацію на споживчому ринку та частково нівелював негативний вплив дестабілізаційних процесів на початку року в банківській сфері, варто назвати відновлення з квітня після затвердження урядом порядку участі держави у капіталізації банків, депозитної активності населення (депозити фізичних осіб з квітня по листопад зросли на 8,4 %, або на 16,1 млрд грн, а станом на 31.12.2009 р. збільшення депозитних вкладів становило 1,5 %, або 3,1 млрд грн). Важливим антиінфляційним чинником у 2009 р. стало також згорання споживчого кредитування. З початку року скорочення обсягів кредитування фізичних осіб, за оперативними даними, становило 39,2 млрд грн, або 14,3 % (станом на 31.12.2009 р. – "мінус" 4,6 млрд грн, або на 1,9 %).

Вирішальний внесок у зростання індексу споживчих цін у 2009 р. здійснене базовою інфляцією, що свідчить про більш істотний вплив на загальний рівень споживчих цін саме монетарних умов. Формування негативних суспільних настроїв, зумовлених невизначеністю у валютній політиці НБУ наприкінці 2008 та початку 2009 рр., і спричинило формування високих інфляційних очікувань і, відповідно, високу базову інфляцію у 2009 р. Не останню роль у її зростанні відіграло також підвищення ставок акцизного збирання на алкогольні напої та тютюнові вироби. Натомість у грудні 2009 р., коли індекс споживчих цін становив 100,9 %, домінував вплив інфляції попиту (передсвятковий попит та новорічні знижки).

За даними Держкомстату, інфляція в Україні в березні 2010 р. відносно лютого 2010 р. становила 0,9 %. Крім того, інфляція в березні 2010 р. відносно березня 2009 р. становила 11 %. У квітні 2010 р. на споживчому ринку

України та Львівської області зростання споживчих цін призупинилось. Індекс споживчих цін становив в Україні 99,7 %, у Львівській області – 100 %. Зазначимо, що МВФ прогнозує інфляцію в Україні цього року на рівні 9,4 %, і 9 % – у 2011 р. [4].

Таким чином, інфляційний процес в Україні є досить таки нестабільним і, відповідно до створених умов, має порівняно великий потенціал до розвитку. Здійснення оздоровлення фінансової ситуації в Україні надасть змогу зупинити негативні процеси в економіці – спад рівня виробництва, знецінення грошей, дефіцит держбюджету – та забезпечити передумови для подальшого економічного зростання. Країни, що рішуче пішли шляхом ринкових перетворень, частково вже мають певні позитивні результати, це передусім – стримування інфляційних процесів, зростання обсягів виробництва, підвищення рівня життя населення. Безперечно, що й Україна, маючи значний економічний потенціал, не лише стабілізує фінансову ситуацію, але й забезпечить умови "керованості" інфляційним фактором, що дасть їй змогу посісти належне місце серед інших економічно та соціально розвинених країн Європи.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Інфляційні очікування безпосередньо пов'язані зі зростанням цін. Тому інфляційні очікування необхідно досліджувати, складати оцінку інфляційних очікувань, аналізувати отримані дані та на їх основі робити висновки про подальші заходи, що могли б поліпшити економічний стан країни.

Інфляція властива більшості економічно розвиненим країнам світу і є основною проблемою в країнах, що розвиваються. Вихід із кризового стану для економіки будь-якої країни має два основні елементи. По-перше, приборкування інфляції та, по-друге, припинення спаду виробництва.

Література

1. **Осецький В.Л.** Співвідношення безробіття та інфляції: соціально-економічні наслідки у кризовий період / В.Л. Осецький, О.О.Сльозко // Ринок праці та зайнятість населення. – 2009. – № 1. – С. 43.
2. **Петрик О.** Інфляція в Україні: проблеми, ризики, перспективи / О. Петрик // Вісник Нац. Банку України. – 2007. – № 3. – С. 2-8.
3. **Данилишин Б.** Цінові підсумки 2009-го кращі за останні роки / Б.Данилишин // Урядовий кур'єр. – 2010. – 7 травня. – С. 8-9.
4. **Держком.** статистики України: офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Квасний Л.Г., Щербан О.Я., Угryn Л.Е. Анализ инфляционных ожиданий в экономике

Рассмотрены теоретические основы и методологические принципы мирового опыта уменьшения воздействия инфляции. Рекомендовано исследовать инфляционные ожидания с целью обеспечения поддержки национальной экономики. Установлено, что инфляционные ожидания поддерживают инфляцию. Дефицитный рост рыночной цены в совокупности с пессимизмом рациональных ожиданий населения и бизнеса, неопределенностью конъюнктуры провоцирует рост спроса в количественном измерении (чем более дорогой товар, тем больший спрос).

Kvasnij L.G., Shcherban O.Ya., Ugrin L.E. Analysis of the inflationary expectations are in economy

The theoretical fundamentals and methodological principles based on the world experience of minimizing inflation have been elaborated in this investigation. Inflation ex-

pectations must be also in the focus of the economy investigation. They need to be researched to provide sustaining of the national economy. Described that inflationary expectations support inflation. Scarce growth of market price is in an aggregate with pessimism of rational expectations of population and business, provokes growth of demand the vagueness of the state of affairs in the quantitative measuring (than more dear commodity, the greater demand).

УДК 331.103

Ст. викл. Г.С. Кесарчук – Ужгородський НУ

АКТИВІЗАЦІЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Розглянуто проблему підвищення ефективності підприємницького потенціалу регіону. На основі соціологічного моніторингу з'ясовано основні бар'єри, що гальмують розвиток підприємництва, обґрунтовано пропозиції з активізації підприємницької діяльності в регіоні. Встановлено, що проблема активізації підприємницького потенціалу як однієї з головних передумов виходу економіки з кризового стану потребує формування ефективних механізмів підтримки та розвитку ділової активності населення.

Ключові слова: активізація, підприємництво, бар'єри, ефективність, розвиток.

Вступ. Аналіз досвіду індустріально розвинених країн, як і власного, набутого в процесі ринкової трансформації економіки України, незаперечно доводить, що вирішальним чинником виходу із системного кризового стану є підвищення соціальної активності населення шляхом включення його у сферу підприємницької і комерційної діяльності. Йдеться про те, що в наявних умовах подолання кризового стану неминуче пов'язується з формуванням ефективних соціальних механізмів оздоровлення економіки країни. Суть їх полягає в підвищенні соціальної активності всього населення і кожного працівника зокрема, формуванні ринкової свідомості і стандартів поведінки суб'єктів господарювання, адекватних новим економічним умовам, у становленні раціональної системи соціальної взаємодії, що сприяє виявленню і використанню внутрішніх резервів і важелів розвитку економіки.

Реалізація підприємницького потенціалу здійснюється через відповідні організаційно-правові форми господарювання, що мають конкретно визначену структуру та територіальну прив'язку, з властивими для них історичними, економічними, соціальними, екологічними, мотиваційно-психологічними характеристиками організації трудової діяльності. Ця обставина значно актуалізує дослідження ефективності використання підприємницького потенціалу на просторовому рівні господарювання, оскільки саме тут стає можливим врахувати його основні соціально-економічні параметри, з'ясувати соціальну базу та схильність певних демографічних груп населення до підприємницької діяльності.

Метою дослідження є висвітлення проблеми активізації підприємницького потенціалу в регіоні у посткризовий період.

Результати досліджень. Дослідження підприємницького потенціалу та ефективності його використання на регіональному рівні господарювання є складною проблемою. Труднощі передусім зумовлені відсутністю достовірної інформації про основні тенденції в розвитку підприємництва та обмеженою